

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 03. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2023/2019, ECLI:CZ:NS:2021:27.CDO.2023.2019.1

Číslo: 5/2022

Právní věta:

Autorskoprávní ochrana se nevztahuje jen na dílo jako celek, ale stejně tak i na jeho jednotlivé části (mimo jiné i na název a jména postav). Podmínkou jejich právní ochrany je, aby samy o sobě splňovaly pojmové znaky díla podle § 2 odst. 1, respektive odst. 2, autorského zákona. Vnější ochrany tudíž požívá jen taková část autorského díla, která i sama o sobě, bez vztahu k dílu, vykazuje pojmové znaky autorského díla.

Tyto závěry, *mutatis mutandis*, platí i o autorskoprávní ochraně zpracovaných děl a překladů. V těchto případech vedle sebe paralelně existuje jak prvotní dílo, které bylo zpracováno nebo přeloženo do jiného jazyka, tak zpracování (překlad) jako nové dílo samostatné, byť vzniklé odvozeně.

Předmětem ochrany autorského práva není použitá metoda, respektive nápad, nýbrž tvůrčí, a proto chráněná činnost autora spočívající v tom, jak jím byl takový nápad (myšlenka, metoda) ve své vnější i vnitřní formě zpracován.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.03.2021

Spisová značka: 27 Cdo 2023/2019

Číslo rozhodnutí: 5

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Autorské dílo, Autorské právo

Předpisy: § 2 odst. 1, 3, 4 a 6 zákona č. 121/2000 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. [30 Cdo 360/2015](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. [30 Cdo 739/2007](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2009, sp. zn. [30 Cdo 4924/2007](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. [30 Cdo 733/2016](#)

Rozsudek SDEU ze dne 1. 12. 2011, ve věci [C-145/10](#), Eva-Maria Painer proti Standard VerlagsGmbH a dalším

Rozsudek SDEU ze dne 1. 3. 2012, ve věci [C-604/10](#), Football Dataco Ltd a další proti Yahoo! UK Ltd a dalším

Rozsudek SDEU ze dne 12. 9. 2019, ve věci [C-683/17](#), Cofemel – Sociedade de Vestuário SA proti G-Star Raw CV

Rozhodnutí německého Vyššího zemského soudu v Hamburku ze dne 14. 4. 2016, sp. zn. [5 U 117/12](#)

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 5 Co 6/2018.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou doručenou Městskému soudu v Praze dne 17. 9. 2012 se žalobce na žalovaném domáhá zdržení se užívání názvu českého překladu „Jak důležité je mít Filipa“ a užívání jména „Filip“ a obratu „mít filipa“ v textu českého překladu literárního díla Oscara Wildea „The Importance of Being Earnest“ (dále též jen „divadelní hra“), odstranění následků zásahu do práva, sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití a písemné omluvy.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 30. 8. 2017, č. j. 37 C 114/2012-335, žalobě vyhověl (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky II. a III.).

3. Soud prvního stupně vyšel (mimo jiné) z toho, že:

1) J. Z. N., zemřelý 2. 9. 2001, je v databázi DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentury, z. s., veden jako „autor překladu děl s názvem ‚Jak je důležité mít Filipa‘ s typem tvorby literární dílo, dramatické dílo a zvukový záznam literárního díla a děl s názvem ‚Jak je důležité mít Filipa‘ s typem tvorby audiovizuální dílo a zvukový záznam literárního díla“.

2) Žalobce je na základě usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 10. 4. 2002, č. j. 2 D 686/2001-24, „spolunositelem autorských práv“ po zemřelém J. Z. N. k českému překladu divadelní hry s názvem „Jak je důležité mít Filipa“, později s názvem „Jak je důležité mít Filipa“.

3) Žalovaný v roce 2012 vytvořil překlad divadelní hry s názvem „Jak důležité je mít Filipa“, který byl šířen jednak prostřednictvím internetových stránek, jednak v rámci inscenace divadelní hry a dále jako publikace dostupná v sítích knihkupectví.

4) Název divadelní hry obsahuje slovní hříčku, která je založena na shodné anglické výslovnosti adjektiva „earnest“ (česky vážný či seriózní) a jména hlavní postavy „Ernest“ (česky Arnošt). Čeština takto pojatou slovní hříčku neumožňuje. Název divadelní hry je navíc stejný jako její poslední replika.

5) J. Z. N. v roce 1949 jako první problém slovní hříčky vyřešil přejmenováním hlavní postavy na „Filipa“ a v názvu využil již existujícího českého idiomu „mít filipa“. Úprava jména hlavní postavy si vyžádala tomu odpovídající zásah J. Z. N. přímo do dialogů, neboť obrat „mít filipa“ se významově nekryje s „být vážný či seriózní“ (podle diplomové práce D. C. tento obrat znamená „být důvtipný, chytrý, umět si poradit“).

6) J. Z. N. tak byl prvním překladatelem, který tuto hru přeložil metodou funkční substituce. Tato metoda spočívá v tom, že překladatel hledá funkční ekvivalent. V tomto případě se J. Z. N. snažil zachovat slovní hříčku a k tomu se snažil vybrat i příhodné jméno, které je jednak trochu zvláštní a jednak je spojováno s něčím pozitivním.

7) Před J. Z. N. byla v překladech divadelní hry (překlad „Na čem záleží“ od Jana Lorence z roku 1905, překlad „Na čem záleží“ od Josefa Hruši z roku 1929, překlad „Můj přítel Bunbury“ od Karla Melichara-Skoumala a překlad „Můj přítel Bunbury“ od Rudolfa Kulhánka) použita toliko metoda opisu. Ta spočívá v tom, že překladatel rezignuje na substituci, situaci v zásadě opíše a se slovní hříčkou nepracuje.

4. Soud dále vyšel ze znaleckého posudku a z výpovědi znalce J. R., jenž mimo jiné uvedl, že:

1) Překlad titulu divadelní hry J. Z. N. „neopakovatelným výsledkem rozhodně není, neboť teoreticky může ke stejnému řešení dospět i jiný překladatel, a to i pokud se vezme v potaz možnost, že je při svém překládání podvědomě ovlivněn těmi, kteří se s tímto problémem potýkali před ním“.

2) „Pokud obsahuje titul v původním jazyce slovní hříčku, která je zároveň závěrečnou replikou celé hry, neexistuje vhodnější metoda překladu, než metoda substituce, která je jediným řešením. Slovní hříčku nelze překládat doslova. Substituce musí být v souladu s dikcí celé hry a autorským záměrem. Při substituci pak samozřejmě záleží na vynalézavosti překladatele. Český jazyk neumožňuje jiný funkční ekvivalent překladu ‚The Importance of Being Earnest‘, než ‚Jak je důležité mítí Filipa‘, má-li být slovní hříčka zachována a jméno hrdiny pak charakterizační, pak český jazyk a křestní jména u nás používaná jiný funkční ekvivalent překladu uvedeného titulu neumožňují.“

3) „Pokud se porovná český překlad J. Z. N. s překlady do jiných jazyků, lze zjistit, že se od nich N. řešení odlišuje, je jedinečné, ovšem ve své neadekvátnosti, protože zcela rezignuje na obsah a zaměření Wildeovy komedie. Překladatelé do dalších jazyků volili různá řešení ... V dějinách českého překladatelství a literárních děl je obvyklé, že překladatelé použijí titul, který poprvé použil před nimi již jiný překladatel, byť nejde o překlad doslovný, přičemž motivy této volby mohou být různé. V případě, jako je tento, jiný název s dobrým svědomím zvolit nelze, překladatel se může držet též tradice (a nemá tak čtenáře či diváka), může název považovat za tak výstižný, že jej nechce měnit a raději jej převezme. Může v tom být i tlak ze strany vydavatele či provozovatele.“

5. Na takto ustaveném základě soud prvního stupně uzavřel, že název překladu „Jak je důležité mítí Filipa“ a použití jména „Filip“ a obratu „mítí filipa“ ve smyslu slovní hříčky v divadelní hře je „autorským dílem a je chráněno proti neoprávněnému užití a podléhá souhlasu nositele práv. Pokud tedy žalovaný užil názvu díla v překladu ‚Jak důležité je mítí Filipa‘ neoprávněně zasáhl do autorských práv J. Z. N.“. Soud nepřisvědčil žalovanému, že nemohl postupovat jiným způsobem, neboť již první dva překlady byly přeloženy pod jinými názvy a do roku 1949 jméno „Filip“ a obrat „mítí filipa“ ve smyslu slovní hříčky použity nebyly.

6. Podle soudu „jedinečnost přínosu J. Z. N. spočívá v tvůrčí aplikaci slovní hříčky na řešení komplikovaného překladu hry O. Wilde ‚The Importance of Being Earnest‘. Autorskoprávní individualitu překladu coby autorského díla ve smyslu ust. § 2 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), tvoří aplikace jazykových neologismů, nýbrž tvůrčí užití již existujících jazykových obrátů, slov či slovních hříček s cílem co nejpřesněji vystihnout podstatu cizojazyčné předlohy pro tuzemského čtenáře. Nejedná se o mechanickou náhradu slovo za slovo“.

7. Soud „nepřihlédl ani k dalším vyjádřením, která zmiňovala okolnost, že by diváci a čtenáři mohli být uvedeni v omyl a zmatení, kdyby hra byla publikována pod jiným názvem. Z pohledu autorskoprávního je tato okolnost nepodstatná ... Ani další znalecké a odborné posudky či vyjádření nevykloučily autorskoprávní individualitu autora díla ve smyslu mnohosti možností a dostatečné tvůrčí svobody autora při překladu ... Znalecký posudek J. R. jednoznačně potvrzuje, že v daném případě anglicko-jazyčného díla O. Wildea existoval pro autora J. Z. N. a existuje i nyní pro překladatele do češtiny dostatečný tvůrčí prostor, který nemusí automaticky dojít jen ke stejnému překladu jako J. Z. N., a naopak má každý autor různé možnosti překladu s rozdílnými výsledky, což konec konců potvrzují i předchozí starší české rozdílné překlady. Více možností a tím výsledků překladů v daném konkrétním případě odpovídá i zákonným znakům autorského díla dle ust. § 2 odst. 1 autorského zákona (jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora)“.

8. Soud měl za to, že „v případě užití díla J. Z. N. byl žalovaný veden úspěchem tohoto překladu, a pokud se vyskytly námitky, že dílo J. Z. N. je zastaralé, je pravdou, že jazyk se vyvíjí, nicméně pokud se týká názvu a slovní hříčky použité v překladu díla, o zastarání nemůže být žádná řeč. Je pravdou, že pro úspěšnost se používají standardně názvy děl již jednou či vícekrát přeložených (Bídníci, Jih proti Severu), nicméně nebylo prokázáno, že v těchto případech by se autor původního názvu domáhal ochrany a je otázkou, zda skutečně takový název požívá autorskoprávní ochrany. V případě překladu názvu J. Z. N. „Jak je důležité mít Filipa“ musel již při vytvoření názvu J. Z. N. pracovat s obsahem hry a tvůrčím způsobem nalézt odpovídající jméno a vlastnost“.

9. Soud „nijak zvlášť nepřihlížel k obraně žalovaného, týkající se cizojazyčných překladů, a jak bylo v těchto případech postupováno ..., je logické, že pokud nabízí jazyk více použitelných jmen pro slovní hříčku, je možnost překladu širší. V češtině se nabízel pouze Filip, kterého použil již J. Z. N., a nelze tedy bez souhlasu dědiců použít tento název a překlad, aniž by došlo k zásahu do autorského díla J. Z. N.“.

10. Soud měl rovněž za to, že žalovaný zasáhl do autorského práva J. Z. N. ve smyslu § 45 autorského zákona, když pro své dílo užil název již použitý jiným autorem.

11. Vrchní soud v Praze k odvolání žalovaného v záhlaví označeným rozsudkem rozhodnutí soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

12. Odvolací soud, na rozdíl od soudu prvního stupně, dospěl k závěru, podle něhož nelze názvu „Jak je důležité mít Filipa“, použitému poprvé J. Z. N., přiznat povahu díla ve smyslu § 2 odst. 1 autorského zákona, neboť schází podmínka jedinečnosti výsledku tvůrčí činnosti autora.

13. Odvolací soud uvedl, že z povahy překladu je zjevné, že je do značné míry determinován dílem původním. Pokud čeština „nemá jiné slovní spojení, které by zachovalo význam původního díla, pak nelze hovořit o tvůrčím prostoru a možnostech překladatele název původního díla přeložit jiným způsobem ... Tvůrčí činnost J. Z. N. nelze ale spatřovat v tom, že by vymyslel a poprvé použil originální název překladu původního díla, ale jen v tom, že jako první dosáhl co nejvěrnějšího překladu původního názvu díla, tedy překladu blížícího se originálu, pokud jde o slovní hříčku v názvu použitou, která v obsahu hry umožňuje pracovat se jménem postavy a idiomem, který obsahuje foneticky shodné slovo se jménem postavy“. Žalovaný shodně jako J. Z. N. pouze použil pro překlad původního díla název, který jediný je v češtině vhodný pro zachování významu originálního názvu.

14. Podle odvolacího soudu smysl autorskoprávní ochrany překladů děl nesměruje k ochraně názvu „Jak je důležité mít Filipa“, a to obdobně jako v případě překladů původních děl, která vzniknou použitím metody opisu. „Překlad je specifické dílo vzniklé zpracováním původního díla jeho přeložením do cílového jazyka, ze své podstaty je dílem, kde je chráněn zejména komplexní obsah

překladu. Aniž by mělo být jakkoli snižováno úsilí překladatele, je znovu třeba zdůraznit, že tvůrčí činnost překladatele nespočívá ve vymýšlení příběhu, zápletky či postav, jde o převod již hotového díla do jiného jazyka. Tvůrčí činnost překladatele je třeba hledat v práci s cílovým jazykem s ohledem na jeho zvyklosti tak, aby překlad původního díla zachoval děj původního díla a celkovou věrohodnost. V návaznosti na to pak nelze spatřovat zásah do autorských práv J. Z. N., pokud v souvislosti s použitým názvem a úpravou jména ústřední postavy žalovaný v překladu původního díla zasáhl i do dialogů ..., neboť i zde platí, že tento zásah byl vynucen použitou metodou překladu.“

15. Odvolací soud, maje za to, že „jedinou možnou metodou překladu, pokud se překlad má co nejvíce přiblížit originálu, je metoda funkční substituce“, uzavřel, že „pokud žalovaný přeložil původní dílo, přičemž pro zachování věrohodnosti a co největšího přiblížení se záměru původního díla při použití metody funkční substituce použil slovní hříčku, která jediná se v českém jazyce nabízí k tomuto účelu, pak, byť takto shodně překlad pojal dříve J. Z. N., nelze v jednání žalovaného spatřovat zásah do autorských práv J. Z. N.“.

16. Podle odvolacího soudu žalovaný ani neoprávněně nezasáhl do práv J. Z. N. ve smyslu § 45 autorského zákona tím, že pro své dílo použil název již po právu použitý J. Z. N.. „Povaha díla coby překladu díla původního vylučuje možnost záměny děl, navíc pro odlišení obou překladů je podstatná osoba překladatele, přičemž průměrným spotřebitelem, jehož optikou je zde nutno zaměnitelnost děl posuzovat, je úzký okruh odborníků. Naopak, jak v řízení vyšlo najevo, překladatelská veřejnost užití zažitého (úspěšného) názvu překladu pro překlad pozdější respektuje již pro snadnější odkazování na původní dílo a jako jistou formu překladatelské tradice titulu nahrazujícího originální titul...“

II.

Dovolání a vyjádření k němu

17. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), maje za to, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (podle obsahu při řešení otázky výkladu § 2 odst. 1 a 3 autorského zákona) a že dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena otázka „práva hmotného nebo procesního“ (podle obsahu otázka výkladu § 2 odst. 4 autorského zákona).

18. Podle dovolatele se odvolací soud měl odchýlit od závěrů rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. [30 Cdo 739/2007](#), a ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. [30 Cdo 360/2015](#), neboť „nesprávně právně posoudil pojem autorského díla a tvůrčí činnosti ve smyslu dostatečného tvůrčího prostoru s vícero možnostmi překladu. Ze skutkového hlediska dle názoru dovolatele odvolací soud v rozhodnutí ani nevycházel ze zjištěného skutkového stavu, neboť znalecký posudek J. R. ze dne 26. 5. 2016 jasně hovoří o vícero možnostech a metodách překladu. S odkazem na ustanovení § 2 odst. 1 (definiční znaky autorského díla), resp. odst. 3 (tzv. vnější ochrana autorského díla) a odst. 4 (ochrana překladu) autorského zákona lze po provedeném dokazování před soudem prvního stupně a též soudem odvolacím konstatovat, že žádný z důkazů sám o sobě nevyloučil autorskoprávní charakter překladu J. Z. N. a naopak naplnění definičních znaků autorského díla (autorskoprávní individuality) z těchto důkazů vyplývá“.

19. Dovolatel dále namítá, že pokud odvolací soud pochyboval o dostatečně zjištěném skutkovém stavu, měl „věc vrátit prvoinstančnímu soudu k dalšímu řízení a dokazování anebo si vyžádat revizní znalecký posudek, což neučinil. Dovolatel se domnívá, že rozhodnutí vybočuje též z dosavadního průběhu řízení, a to takovým způsobem, že odporuje zásadě předvídatelnosti soudních rozhodnutí“.

20. Dovolatel má rovněž za to, že rozhodnutí odvolacího soudu je v kolizi s judikaturou Soudního dvora Evropské Unie (dále též jen „Soudní dvůr“), a to s rozsudky Soudního dvora ze dne 16. 7.

2009, ve věci [C-5/08](#), Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening, ze dne 22. 12. 2010, ve věci [C-393/09](#), Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany proti Ministerstvu kultury, a ze dne 1. 12. 2011, ve věci [C-145/10](#), Eva-Maria Painer proti Standard VerlagsGmbH a dalším, neboť v uvedené judikatuře „lze spatřovat jasnou tendenci vykládat požadavky stran originality ve směrnících ohledně databází, počítačových programů a fotografií jako obecné kritérium taktéž pro ostatní druhy děl, přesněji řečeno jako minimální standard, kdy základní test originality je založen na konceptu mnohosti možností, kdy má autor možnost výběru“.

21. Dovolatel se konečně domnívá, že odvolací soud v rozporu s § 2 odst. 4 autorského zákona odjímá ochranu překladu díla. Odvolací soud navíc dospěl ke svému právnímu posouzení, aniž použil „jakékoliv právní argumentace, podpory znaleckého posudku“ či „podkladu judikturních rozhodnutí“.

22. Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

23. Žalovaný ve vyjádření k dovolání navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání jako nepřipustné odmítl, popřípadě jako nedůvodné zamítl.

III.

Připustnost dovolání

24. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovolatelem otevřených otázek hmotného práva (výkladu § 2 odst. 1, 3 a 4 autorského zákona), v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu v popsáných souvislostech dosud neřešených.

IV.

Důvodnost dovolání

25. Podle § 2 autorského zákona předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (dále jen „dílo“). Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické (odstavec 1). Právo autorské se vztahuje na dílo dokončené, jeho jednotlivé vývojové fáze a části, včetně názvu a jmen postav, pokud splňují podmínky podle odstavce 1 nebo podle odstavce 2, jde-li o předměty práva autorského v něm uvedené (odstavec 3). Předmětem práva autorského je také dílo vzniklé tvůrčím zpracováním díla jiného, včetně překladu díla do jiného jazyka. Tím není dotčeno právo autora zpracovaného nebo přeloženého díla (odstavec 4). Dílem podle tohoto zákona není zejména námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě (odstavec 6).

26. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se podává, že:

1) Tvůrčí činnost, všechny její druhy, jako pojem autorskoprávní, lze charakterizovat jako činnost spočívající ve „vytvoření“ něčeho nehmotného s tím, že dosažení tohoto cíleného i necíleného výsledku závisí v osobních vlastnostech tvůrce, bez nichž by tento výtvar (duševní plod tvůrčí povahy literární, jiné umělecké nebo vědecké) nebyl vůbec dosažen.

2) „Zvláštními osobními vlastnostmi“ autora díla je zejména schopnost tvořit, což je schopnost jeho ducha, a to in concreto tvořit literárně, jinak umělecky nebo vědecky. S touto schopností bývá spojeno i nadání (talent), fantazie aj. prvky patřící mezi osobní vlastnosti, které si lidský duch přináší do běžného života a které rovněž nabývá například životní praxí, vzděláním, životní zkušeností apod. K výkonu tvůrčí činnosti je zapotřebí i bohatost fantazie, inspirace a často i intuice, tvůrčí prostředí, tvůrčí klid nebo naopak tvůrčí vzruch apod., někdy i potřeba tvůrčí svobody aj. prvky, jevy nebo vlivy.

3) Právě z povahy „zvláštních osobních vlastností“ vyplývá, že duševní plod tvorby, k níž byly tyto zvláštní osobní vlastnosti člověka využity, je povahově (a pojmově) neoddělitelným tvůrčím projevem individualizovaného lidského ducha, formujícího samu osobnost. Proto je i samo „vytvoření“, resp. tvorba, díla tvůrčí činností nezaměnitelného osobitého rázu. Z toho pak nauka, alespoň ve větší části kontinentální Evropy, odvozuje teoretickou koncepci autorskoprávní individuality díla relativněji chápanou ve smyslu statistické pravděpodobnosti jedinečnosti díla. Nikoli tedy ve smyslu jedinečnosti díla naprosto absolutní ve smyslu filozofickém. Autorskoprávní doktrinální chápání jedinečnosti díla ve smyslu statistické pravděpodobnosti je jistým juristickým ústupkem z přirozených ontologických pozic, který si vyžádaly změny technických poměrů a v jejich důsledku vznik celé řady děl, tradičně označovaných jako „díla malé mince“ (Werke der Kleinem Münze, oeuvres de petit valeur), která postrádají individualizační rysy, popř. je mající jen v zanedbatelné míře, jež není dostatečná k rozlišení jednotlivých děl.

4) Takto (a podobně) chápaná jedinečnost díla bývá v nauce označována jako jeho „autorskoprávní individualita“, tzn. jako jedinečnost díla v načrtnutém juristickém (autorskoprávním), tj. specifickém, významu tohoto výrazu. Nejde o individualitu v obecném smyslu, nýbrž o nejosobitější ztvárnění výtvaru na základě autorova svobodného výběru z tvůrčích možností. Jedinečnost díla přitom odpovídá i pojmu neopakovatelnost díla. Při tomto pojetí díla jako předmětu práva autorského tedy nejde o individualitu díla stoprocentní, ale jen o jedinečnost, která se blíží jedinečnosti absolutní.

5) Zmíněná tvůrčí činnost, neboli tvorba díla, přitom nespočívá ve vynalezení, kdy stejného výsledku (řešení) lze dosáhnout různými individuálními postupy, ani nespočívá v objevení toho, co již objektivně existovalo, ale nebylo známo. Proto nelze tvůrčí činnost ve smyslu zákona charakterizovat jako činnost technickou apod.

6) Předmětem ochrany autorského práva není vlastní látka, resp. myšlenka díla nebo jeho části, nýbrž tvůrčí a proto chráněná činnost autora spočívající v tom, jak jím byla tato látka ve své vnější i vnitřní formě zpracována.

Srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. [30 Cdo 739/2007](#), ze dne 10. 11. 2009, sp. zn. [30 Cdo 4924/2007](#), ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. [30 Cdo 360/2015](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. [30 Cdo 733/2016](#).

27. Předmětem autorského práva nemůže být to, co existuje bez ohledu na tvůrčí činnost autora (např. fakta), nebo to, co je předem do té míry objektivně determinováno, že pro autorskou tvůrčí činnost nezbyvá již dostatečný prostor, takže při splnění určitých podmínek by mohly nezávisle na sobě k témuž výsledku dospět různé osoby. Předmětem autorskoprávní ochrany není myšlenkový obsah sám o sobě (např. vyřešení určitého problému, jako tomu je u ochrany vynálezu nebo průmyslového vzoru), nýbrž výlučně jeho tvůrčí ztvárnění v autorskoprávním smyslu (viz KNAP, Karel. § 4. In: KNAP, Karel. Autorský zákon a předpisy souvisící. 4. podstatně přepracované vydání. Praha: Linde, 1993, s. 34).

28. Rovněž není možné přiznat samostatnou autorskoprávní ochranu volným prvkům, které spadají

do „obecného fondu“ (též jako „domaine public“ či v systému angloamerického práva jako „public domain“). Mezi „obecný fond“ patří vše, co je obecně užíváno z hlediska obsahu, formy i vyjadřovacích prostředků, jakož i vše, co je již objektivně předurčeno (např. přírodními zákony). Není přitom významné, zda si autor plně uvědomuje, že čerpá z „obecného fondu“, anebo zde působí kolektivní nevědomí, různá informační pole apod. [viz TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. § 2 (Autorské dílo). In: TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. Autorský zákon. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2019, s. 64].

29. Autorskoprávní ochrana se nevztahuje jen na dílo jako celek, ale stejně tak i na jeho jednotlivé části (mimo jiné i na název a jména postav). Podmínkou jejich právní ochrany je, aby samy o sobě splňovaly pojmové znaky díla podle § 2 odst. 1, respektive odst. 2, autorského zákona. Vnější ochrany tudíž požívá jen taková část autorského díla, která i sama o sobě, bez vztahu k dílu, vykazuje pojmové znaky autorského díla [viz ŠALOMOUN, Michal. 5.1.2.2 (Vnější ochrana názvů). In: ŠALOMOUN, Michal. Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 150].

30. Tyto závěry, *mutatis mutandis*, platí i o autorskoprávní ochraně zpracovaných děl a překladů. V těchto případech vedle sebe paralelně existuje jak prvotní dílo, které bylo zpracováno, resp. přeloženo do jiného jazyka, tak zpracování, resp. překlad, jako nové dílo samostatné, byť vzniklé odvozeně (viz TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. § 2 [Autorské dílo]. In: TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. Autorský zákon. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2019, s. 52).

31. Zda jde o tvůrčí překlad, který je samostatným předmětem práva autorského, či o netvůrčí překlad, jemuž autorskoprávní ochrana nepřisluší, je třeba posuzovat samostatně podle povahy překladu, nikoliv podle povahy překládaného díla. Z toho vyplývají tyto důsledky:

- každý překlad díla či jeho části, které jsou předmětem autorského práva, nemusí být chráněn autorským právem, nesplňuje-li pojmové znaky autorského díla;

- autorské právo k překladu může vzniknout i tehdy, když překládané dílo není způsobilým předmětem autorského práva (v takovém případě bude překlad samostatným neodvozeným dílem), ať již proto, že není výsledkem tvůrčí činnosti, nebo proto, že náleží mezi díla výslovným předpisem zákona z autorskoprávní ochrany vyňatá (viz KNAP, Karel. Problematika autorskoprávní ochrany při překladu děl literárních. In: Právní obzor, 1961, č. 10, s. 626, a KNAP, Karel. Druhy autorských děl. In: KNAP, Karel. Smluvní vztahy v autorském právu. Praha: Orbis, 1967, s. 41).

32. Překlady chráněných jazykových děl obecně mohou být jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti překladatele. Je tomu tak z důvodu, že nová jazyková forma obecně vyžaduje zvláštní empatii a určitou jazykovou schopnost vyjadřovat se. Aby překlad podléhal ochraně autorského práva, nesmí být vytvořen pouze mechanickým přenosem jednotlivých výrazů. Naopak překladatel musí plně pochopit význam a také se pokusit reprodukovat nuance originálu [k tomu v zahraniční rozhodovací praxi obdobně například rozhodnutí německého Vyššího zemského soudu v Hamburku ze dne 14. 4. 2016, sp. zn. [5 U 117/12](#), odst. 281 a 282, který je veřejnosti přístupný na webových stránkách německého Vyššího zemského soudu v Hamburku www.rechtsprechung-hamburg.de (dále též jen „rozhodnutí Vyššího zemského soudu v Hamburku“)].

33. Skutečnost, že se překladateli podařilo plně pochopit význam celého díla a také reprodukovat nuance originálu ještě neznamená, že pojmové znaky autorského díla budou naplněny také v každé jednotlivé větě překladu. Ochrana autorských práv překladatele získaná pro celé dílo se tedy nutně nemusí projevit v každé jednotlivé pasáži textu při jeho individuálním zvážení. Rovněž je třeba vzít v úvahu, že příběh, myšlenková linie nebo konkrétní jazyková formulace původního díla nejsou

okolnostmi, které poskytují překladu autorskou ochranu od samého počátku. Tato ochrana může vyplývat pouze z jazykového překladu daného originálu do cizího jazyka. I když existuje značná volnost pro vlastní tvůrčí práci překladatele s dílem jako celkem, při posuzování jednotlivých vět nebo částí vět již nemůže jít o uchopení celkového kontextu v původním jazyce, ale v konečném důsledku pouze o to, do jaké míry měl překladatel prostor pro svůj vlastní tvůrčí převod z jednoho jazyka do druhého pro konkrétní část textu a do jaké míry využil tento prostor způsobem relevantním z pohledu práva autorského [srov. obdobně rozhodnutí Vyššího zemského soudu v Hamburku, odst. 283].

34. Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že jménu „Filip“, které v překladu J. Z. N. patří hlavní postavě, není možné přiznat samostatnou autorskoprávní ochranu již z toho důvodu, že se jedná o běžné jméno, které, užije-li se zcela nezávisle na překladu divadelní hry, nesplňuje legální pojmové znaky díla ve smyslu § 2 odst. 1 autorského zákona (chybí zde tvůrčí činnost překladatele).

35. Obdobně není možné přiznat samostatnou autorskoprávní ochranu ani obratu „mít filipa“, neboť ze skutkových zjištění nižších soudů se podává, že toto slovní spojení v překladu neužil J. Z. N. jako první, ale používalo se již dříve jako český idiom. Jedná se tak o volný prvek, který patří do „obecného fondu“ (public domain).

36. Zbývá tedy posoudit, zda autorskoprávní ochraně podléhá název překladu „Jak je důležité mít Filipa“. Není přitom významné, zda je autorskoprávně chráněn rovněž původní název „The Importance of Being Earnest“, neboť to, zda překlad původního názvu splňuje legální pojmové znaky ve smyslu § 2 odst. 1 autorského zákona, je třeba posuzovat zcela samostatně, nezávisle na autorskoprávní ochraně názvu v původní verzi.

37. Ze skutkových zjištění nižších soudů vyplývá, že přínos J. Z. N. spočívá v tom, že jako první použil metodu funkční substituce, pomocí níž dospěl k výsledku (řešení), ke kterému před ním nikdo jiný nedospěl. Takový výsledek se však při použití zmíněné metody nabízel jako jediný možný, měla-li být slovní hříčka původního díla zachována. Jelikož předmětem ochrany autorského práva není použitá metoda, respektive nápad, nýbrž tvůrčí, a proto chráněná činnost autora spočívající v tom, jak jím byl takový nápad (myšlenka, metoda) ve své vnější i vnitřní formě zpracován, lze uzavřít, že název překladu divadelní hry nepoživá autorskoprávní ochranu, neboť J. Z. N. neměl při realizaci metody funkční substituce dostatečný prostor pro tvůrčí svobodu ve smyslu autorskoprávním. U názvu překladu J. Z. N. tudíž nejsou splněny legální pojmové znaky ve smyslu § 2 odst. 1 autorského zákona.

38. Dovolateli proto nelze dát za pravdu, že by J. Z. N. a žalovaný měli v překladu názvu divadelní hry možnost výběru. Prostor pro tvůrčí svobodu ve smyslu autorskoprávním totiž nelze poměřovat ve vztahu k samotné myšlence, metodě, nápadu aj. (svoboda zvolit si myšlenku či metodu bude splněna téměř vždy, nejedná-li se např. o situaci, kdy překladatel „přeloží“ název díla tak, jak mu to určí nakladatel), ale až k vyjádření (realizaci) takové myšlenky či metody, nápadu aj. Je pravdou, že J. Z. N. a žalovaného mohlo napadnout přeložit divadelní hru jakkoliv a potud prostor pro tvůrčí svobodu měli, jakmile se ale rozhodli divadelní hru přeložit za pomoci metody funkční substituce, prostor pro tvůrčí svobodu (ve smyslu autorskoprávním) jim nezbyl žádný.

39. Ostatně tento závěr je v souladu i s judikaturou Soudního dvora, podle níž vlastní duševní výtvar autor odráží jeho osobnost, pokud mohl autor při realizaci díla vyjádřit své tvůrčí schopnosti prostřednictvím rozhodnutí učiněných na základě své tvůrčí svobody (viz rozsudky Soudního dvora ze dne 1. 12. 2011, ve věci [C-145/10](#), Eva-Maria Painer proti Standard VerlagsGmbH a dalším, body 88 a 89, ze dne 1. 3. 2012, ve věci [C-604/10](#), Football Dataco Ltd a další proti Yahoo! UK Ltd a dalším, bod 38, či ze dne 12. 9. 2019, ve věci [C-683/17](#), Cofemel – Sociedade de Vestuário SA proti G-Star Raw CV, body 30 a 31, a v nich citovanou judikaturu).

40. Je třeba zdůraznit, že z právního hlediska není podstatné, nakolik je překlad názvu divadelní hry J. Z. N. provedený a objevený. Stejně jako vědec může vymyslet vzorec, který stovky let před ním nikdo jiný nevymyslel, může rovněž překladatele napadnout, jakým způsobem přeložit určitý výraz, na který před ním nikdo jiný nepřišel. To ovšem neznamená, že by v obou případech stejného výsledku (řešení) nemohl dosáhnout někdo jiný, použil-li by stejný postup.

41. Z hlediska práva nemá žádný význam ani vyhodnocení nejvhodnější metody překladu (zda je vhodnější metoda substituce, či opisu). Výběr metody je dán na každém překladateli a její hodnocení je mimoprávní (umělecké) podstaty. Posuzoval-li proto odvolací soud vhodnost metody, hodnotil něco, co mu nepříslušelo. Toto hodnocení nicméně bylo nadbytečné, a nemělo tak žádný vliv na samotné právní posouzení věci.

42. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a jelikož Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady (k tvrzené nepředvídatelnosti srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2020, sp. zn. [27 Cdo 3753/2018](#), a v něm citovanou judikaturu), k jejichž existenci přihlíží u přípustných dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.), dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.